

Domači Prijatelj

Ta časopis izdaje Vydrova tovarena družba v Pragi VIII. in ga pošilja svojim odjemalcem popolnoma zastonj. Na „Domačega Prijatelja“ se ne more naročiti, tudi do iznosnega ne.

VYDROVA ŽITNA KAVA.

- 5 kg. poštnino -
prosto 4 K 50 vln.

Dobro
:: z dobrem.

$\frac{1}{3}$ dobre zrnate kave.
 $\frac{2}{3}$ Vydrove žitne kave.
Za otroke pa samo
žitno kavo.

Priporočajte pri-
jazno!

Hitra
priprava!

V 5tih minutah
krožnik izvrstne
juhe!

Poskusite! --

VYDROVE JUHNE KONZERVE

Grahovo, gobovo, lečnato, ri-
ževo in rezanci juho.

$\frac{1}{2}$ kg. (za 25 porcij) K 150
1 kg. vseh vrst po $\frac{1}{5}$ kg. K 3--.

**K dobrim =
buhtičkom !**

Qdišavi ravno
prav, in jim da
izvrstni okus.

== Naša ==
špecialiteta!

„Buchtin“.

Dišava za pecivo v zavitkih po 4 in 10 vin. — Dobi se pri trgovcih, kjer ne, naročite naravnost od nas kot prilogo h - kavi, po 50 vin. -

VYDROV
Juhni
pridatek.

• $\frac{1}{2}$ kg. steklenica K 3.—.

- Vidrov
juhni pri-
datek. -

Ojači juho in ji
da rezki okus.

Dobrim kuharicam!

**Vydrovi ma-
sleni oblati**

za vsakogar naj-
boljši prigrizek. -

Prinesite iste vsaj
- ob nedeljah na
mizo.

:: **Poskusite!**

VYDROVI
MASEJNI OBLATI.

škatlja s 25
kosi K 2.—.

■ ■ ■

LETNIK IV.

PRAGI, 1. AVGUSTA 1907.

STEV. 8.

ST. POLJANEC:

ROMANCA.

Nad zemljo zamišljena sloni
srebrna, pokojna noč
in spi vsa vas in polja spe
a meni spati ni moč.

Odkod je to, kako je to,
da spati ne morem nocoj,
da hodim po vrtu brez miru
in vedno te vidim pred seboj?

Anita, Anita, zakaj igraš
to lepo romanco nocoj,
da hodim po vrtu brez miru
in vedno te vidim pred seboj...

* * *

Omamljajo me tvoje melodije,
da sam ne vem, kako mi je,
z neba pokojno luna sije
na temne, tihe vodé.

Na Špauskem take so vodé,
po njih labudi plavajo
in cveti velikih, belih rož —
na dnu skrivnosti spavajo...

Ob bregu čolnič ziblje se,
jaz stopam ponosno vanj,
da z ljubico popeljem se
v deželó lepih sanj.

Ah vidim — odprla okno si
in gledaš na tiho vas,
izpod tvojih prstov se buči
zamišljen mandoline glas.

Zaljubljeno romanco igraš
iz viteških časov, iz davnih dni
in lepa in skrivnostna je
kot tvoje črne oči.

„O dona Anita, nikar se ne boj,
saj tihe in mirne so vodé
in jaz sem ponosem in mlad junak,
goreče ljubim te...“

In dala je drobno rokó,
boječe stopila v čoln,
obraz njen miren in bled je bil
pogled pa ljubezni poln.

Veslal sem tja na sred voda
in vesla tam pustil
in sedel k tihi ljubici
in k sebi jo privil...

„O dona Anita, kak lepa si,
jaz jutri grem zate v boj
in morda padem in morda ne, glej,
lepa noč je nocoj!

Krog vrata ovij mi belo rokó,
poglej mi zvesto v oči,
povej mi, da ljubiš me tak gorkó,
kakor nisi ljubila še ti!...“ —

Labudi okoli so plavali
in rože razkrile svoj cvet,
nagnila se k meni je ljubica
in izginil za naju je svet...

* * *

Trobente pojo in sulice
in meči se lomijo,
na levo, na desno sovražniki
kot snopi padajo.

A tu... tu vzpne se vranec moj,
pred mano je paša Ibrahim
in vrste Mavrov goste stoje
ob strani in za njim.

Skoz vrste vranec moj leti
kot smrt in tema in noč...
„O Allah!“ Mavri vzdihujejo
v nebesa sedma gredoč.

Že meča se najina križata —
bojim se, to zadnji je boj,
mladost, ljubezen, ljubica
Anita, Bog s teboj!...

* * *

Še zadnji akord... in srebrna noč
molčala okrog je strmé
in mesec je name gledal z neba,
za norca imel me smeje.

Romanca tvoja, o ljubica,
in Heine zmotila sta mi glavó,
da ves sem zamaknil se v davni čas
in v tujo špansko zemljó.

Izginila vsa je romantika,
zasmejaj sem se naglas —
okrog je sanjal miren vrt
in spala domača je vas.

Ti nisi dona ponosna, dekle,
jaz nisem vitez iz Španskega
in vendar se bolj kot don Juan
in dona Anita ljubiva.

Že okno zapiraš in z roko
pozdravljaš name zroč,
le sladko spi, ti moje dekle,
adijo, lahko noč! —

IVAN ČESNIK:

PESMONOŠA TONE.

Pri fari se je oglasil zvon. Žalostni glasovi so odmevali
med gorami in se gubili v popoldanski letni vročini.

Po cesti je stopal potnik. Obstal je za trenotek, ko je
začul zvon, snel klobuk z glave, se prekrizal in molil.

Praček je umrl, Bog mu daj dobro! Kar zgrabilo ga je in
ga stisnilo. Kdo bi si mislil? Tak Golijat, pa ti umre, kot bi pihnil
luč. Žena ga je spravila v krtovo deželo, tista prokleta Jera.“

Tako je mrmral pismonoša Tone. Debele potne kaplje so
mu lezle po čelu in licih, da se je venomer brisal z rdečim
robcom.

„Tako mi je vroče kot vragu v peklu, pa ne bi pil vina ali žganja. Vrag vedi, kdaj bo nehala žena pridigati, da mi pijača škoduje, da umrem. Komu pride to na misel? Že devet let pijem, pa še vedno tlačim zemljo in jo bom, če Bog da. Tudi danes sem ga zjutraj en frakelj, opoldne enega, zvečer pa vino. Kako pa naj nosim to težko krošnjarsko malho iz Vipave na Col?

Pogledal je po dolini, kjer je vse brstelo v prelestni rasti. Zeleni hribočki in bele cerkvice so se gubile v daljavi po sredi polja se je vila cesta, ob straneh so šumela topole. Bile so podobne, majhnim porednim paglavcem — ki si nagajivo namigujejo. V podnožju nizkih goric je tekla reka, v njenih valovih so se kopali solnčni žarki, ki so blesteli kot suho zlato. Razveselilo se je Tonetovo srce. Zavil je na stransko strmo pot in počasi korakal kvišku. Udal se je svojim mislim, ni pogledal ne na levo ne na desno, kjer so v grmovju žgoledi ptički.

„Tako trpim od zore do mraka s to pošto. Dan na dan nosi za teh par kron! Drugi gredo v Ameriko pa zaslužijo, jaz pa živim kot cigan. Žena me zmerja, da je joj, otroci kričijo kruha. E, pa saj drugod ni boljše. Smodin se jezi in pije, ker nima otrok, z ženo se tepeta, streha se mu podira nad glavo. Lenček je vse zaigral, prodal grunte, pustil ženo in otroke ter odšel. Bog z njim! Prav je imel. Krojač Tonač zapije v nedeljo, kar zasluži v tednu. Rad bi se oženil, a fant je star. Katera mara zanj? Švedrinova Metka, ki križem gleda. Vsa vas je obubožala, le trgovci in krčmarji, ti bogate, ti vražji judje. Tako ne gre dalje, ves svet je namazan z blatom, vse vzame vrag.“

Dospel je na vrh, in lahno se je dvigala pred njim položna cesta, vsa polna prahu, ker že ni dolgo deževalo. Za hip je pogledal Tone po nebu. Tam nad istrskim Krasom so se dvigale sive kope iz morja in prepregale že velik del nebesnega svoda.

„Dež bo še nocoj.“

Kraj ceste je srečal znanega Smrdeta, ki je nasledil svojega očeta v cestarski službi.

„Prijatelj, kaj pa misliš? Po zimi in po leti si razpet in kažeš ljudem gola prsa. Vipavska burja te ne boža lepo. Pamet, pamet, Tonček!“

„Solobara, sam rabi pamet in ne uganjaj burk kot pastir na paši!

„Tak bo mene učil?“

„Nikar se ne jezi! Jeza škoduje. Pojdiva rajša pit v Grahovnik k Štefanu!“

„Moram nesti pošto. Zvečer pridem.“

„Zdaj pojdi!“ Danes so novo pripeljali, tako diši kot rožica.“

Prijel ga je pod pazduho in šla sta.

V gostilni sta dobila voznika Medliška, ki je v mladosti vse zapravil in mora na stara leta služiti.

Pili so in bili dobre volje in so govorili o umrlem Pračku.

„Priden gospodar je bil. Tako mlad je bil in je moral umreti. Šestintrideset let, kaj bo to? Žena je kriva, da je tako.“

„Prav praviš, Smrde, žena. Bog jo bo kaznoval. Denar je imel in bogat je bil, pa ni poslala po zdravnika. Tak mož! Bog mu daj dobro!“ pravi Medlišek.

„Nikamor ga ni pustila, imela ga je v škripcih. Vse nedelje je prečepel doma. Kaj pa testament?“

„Vse je zapustil nji, Tone, veš. Pomisli, vse ženi! Otrokom je dal le po štirinajst sto kron. Pet otrok je imel, pa samo toliko! Premoženje je pa vredno dvajset tisoč kron.“

„Tako je, Medlišek, še čudne reči bomo čuli. Žena se poroči drugič in otrokom bo gorje,“ de Smrde.

Tako so govorili in pili dolgo. Kasno se je dvignil Tone in odnesel pošto. Čutil se je slabega.

Zvečer je tožil ženi, da ga boli glava.

„Preveč si se napil grdoba. Nehaj piti, da te Bog ne kaznuje in ne dobiš jetike.“

„Pojdi ti in jetika!“

Spravil se je spat, a spanec mu ni zatisnil dolgo oči.

* * *

Od tistega dne je čutil bolečine večkrat. Toda skrbi si ni delal radi tega.

„To premine kmalu,“ si je mislil. A ni hotelo preminiti, vedno hujše je postajalo in neko jutro ni mogel Tone več nesti pošte. Legel je v posteljo in upal, da okreva. Ves up je bil zaman.

Nastopila je jesen. Prijetno je bilo tedaj v naravi in drevje se je globoko klanjalo pod težo plemenitega sadja. Po vsej dolini in hribčih naokrog se je košatila zelena vinska trta. Preko polja je šla za.lovoljna pesem.

Tone je posedal krog bajte in mislil težke misli.

Pojdem, tako je zapisano. Čemu bi se upiral. Tudi Praček je moral iti in Jože iz pod Kovka, pa sta bila mlada. In Jože se je celo ravnal po zdravnikovih predpisih do pičice, jaz se pa ne ravnam. Pijem ko prej. Naj bo! Prej bo, konec.“

Zavil je v gostilno in napil žganja. Spomnil se je najmlajšega otroka Lojzka, ki je bil bled in bolan.

„Od mene ima to. Bog je proklel mene in njega. Kriv sem!“

Upognil je glavo in zadremal. Pred oči mu je prišel Lojzek tako majhen in nedolžen. Krvave oči je imel in preteč pogled

„Oče, radi Vas trpim.“

Prebudil se je in pogledal skozi okno. Gori na Lazu za hišami je stala stara hruška. Na nji se je obesil pred desetimi leti njegov oče. Zmešalo se mu je, sprl se je z ženo. Po noči je šel in se je obesil. Tri dni je hrulila burja krog oglov. Stare ženice so trdile, da ni bilo take že pet let. Tedaj se je obesil neznan potnik prav pred cerkvijo na orehovo vejo.

„Bog se ga usmili! Ubogi oče!“

Tone se je spomnil mladosti in prijetne misli so mu šinile v glavo. Lepa noč je bila in je šel preko polja. Samo zdravje

in moč je bila v njem. Mesec je metal medle žarke po dolinicah in hribih, v grmovju je skrivnostno šelestelo.

Na samem je stala koč, obdana od drevja.

Potrkal je in okno se je odprlo.

„Ali si ti, Tone?“

„Da jaz sem, Minka.“

In šepetala sta do ranega jutra o zlatih gradovih in o lju-bezni. Tudi po poroki je bilo lepo življenje. Trud in napor v gozdu in na tistem kosu polja a zdravje in radostno srce. Potem je začel nositi pošto. V začetku je bil trezen, tri leta ni pil, potem je pa pričel po malem. Nazadnje je postal pijanec.

Zastonaj so bile solze uboge Minke, zastonj vse prošnje.

V veži so se čuli koraki, v sobo je stopil Smrde.

„Bog daj, Tone! Ali si kaj boljši!“

„Tiho, zgaga, ti si me zapeljal. Od onega poletnega dne nisem več zdrav. Bog te bo že potipal, čakaj.“

„No, ne bodi hud! Saj me poznaš, slabega nikomur ne želim, niti Budanjcem, ki hočejo Colcem pobrati vse zaklade. Saj veš pri starem gradu so kopali, pa jih je strašilo.“

„Prav je imelo. Tudi mene straši tako po noči. Stari oče pride k meni skozi okno in sede na skrajnico pri postelji in se pogovarja z menoj.“

„Pojdi, pojdi, sanja se ti kot se je bledlo Budanjcem.“

Mimo okna je stopal novi pismonoša Luka.

„Pomni Smrde, kaj ti povem. Dvanajst let sem nosil pošto v burji in viharju, v mrazu in vročini. V nesrečo me je pripravila. Nihče ne bo srečen pri nji, tudi dvanajst let je ne bo nosil nihče.“

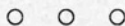
„Zakaj ne?“

„Zato ker jo nisem nosil jaz več kot dvanajst. Pa sem bil pameten in trden kot hrast.“

Plačal je in odšel.

Tako je lazil okrog do zime.

Ko je pa padel prvi sneg, je legel in dva dni potem umrl.

CVETKO ZDRAVIČ:

POTNIKOVO SLOVO.

Kak plove ladja silno med valovi,
Bori se ljuto z njimi, vpira burji;
Izginjajo mi polja in gozdovi,
Potapljajo se hitro v širo morje.

Naprej zaganja ladja se v valove,
Nasproti hud vihar po vodi brije;
Bog ve, če vidim k'daj še svoje
dno

Krajino, kjer je tekla moja zibel —

Nič več ni videti obrežja zemlje,
Pogreznilo v široko se je morje;
Le ptica vrhu jambora še jemlje
Slovo od mene, speje v kraj
domači . . .

FRAN NEUBAER:

SIMONU GREGORČIČU V SPOMIN.

II.

Zimski dan.

Demanti in smaragdi in rubini
iz krone solnčne pali se Kraljeve,
kot v prstanu nedolžne, čiste deve
žaré, blesté na snežni se belini.

Nekdaj si v dragi, krasni domovini
zadivljen gledal take zimske dneve,
in kar si čutil, vse izlil si v speve,
dal duška radosti in — bolečini.

Dà, bolečini neizmerni tudi,
videč, čuteč, da bolj od zime hladne,
od leda trše so človeške grudi.

Ti srečen že se greješ v Solncu večnem,
a naše duše čutijo še jadne,
kar ti v življenju čutil si nesrečnem.

Človeka nikar!

„Umetnik vseh umetnikov, nikari
iz mojega prahu človeka ne ustvari,
ki bi trpel v dolini solz in črta,“
prosila tvoja duša je potrta.

Je tudi zdaj ti bede zemske mari?
Še moliš: „le človeka ne ustvari,“
sedaj, ko sredi Božjega je vrta
delavnica Njegova ti odprta?

Zdaj Božji sklepi so ti razumljivi,
zdaj več ne gledaš v domišljiji živi,
zdaj jasno ti je Božje delovanje.

In če i zdaj ponavljaš prošnjo isto,
gotovo Bog usliši dušo čisto,
da pevske se vresničijo ti sanje.

Počivaj v miru!

Užaljen, pevec, vtihnil si nekdáj:
tako se slavček tiho skrije v gaj,
ker žgoča mu ne da vročina dneva,
da peval bi, kar mu srce velevala.

A zdaj si onemel za vekomaj,
ko so ponesli te v planinski raj,
ki pesem tvoja divna ga opevala,
bolest in hrepenenje razodevala.

Ti spiš, molčiš — a pesmi ne molčé,
po dušah naših se glase, zvene,
a srca nam kipe in — krvave.

Počivaj mirno! — Kdor se še bojuje,
kdor še trpi živeč, te vsak blagruje:
nemirni duh dospel ti v kraj mirú je!

ZOFKA KVEDER-JELOVŠEK:

DVE ČRTICI.

„PUNČKA“.

Vsak večer prihaja več raznašalk časopisov v našo hišo. Tudi dečki prihajajo z dnevniki. Pri odpravnih tuga dnevnika imajo same deklice, pri drugem zopet same dečke. Mi v hiši jih poznamo že po koraku in po načinu kako zvonijo in kako zapirajo vrata. Tudi svoje simpatije imamo med njimi. Simpatije, ki se veželo le na osebe raznaševalcev, brez obzira na politično barvo lista, ki ga zastopajo.

Posebno dve sestri imamo jako radi. Obe nositi en in isti časopis. Ena po eni, druga po drugi strani ulice. Tista, ki prej zgotovi svoje delo, čaka pri nas na sestro. Obe ste majhni. A posebno manjša, sedemletna, je tako nizka in filigranska, kakor porcelanasta punčka iz prodajalnice. Cela ulica ji je zdela zato pridevek „punčka“. Njena starejša sestra, kateri tudi ni več, kakor deset, dvanaest let, pazi zelo skrbno na „punčko“, zavija jo v ruto, kadar je veter, naravnava ji obleko in lase in drži jo materinsko za roko, kadar se vračati iz posla domov. „Punčka“ hodi s sestro tudi, kakor neka vrsta straže. Kadar je že temno ali deževno, hoditi obe skupaj po hišah, da se jima ne bi kaj zgodilo. Za eno samo, bi bilo lahko nevarno, tako pa ena pazi na drugo. „Punčka“ ima zlate, kodraste laske a njena sestra, krasne bogate in goste črne kite; nosi jih ovite okoli glave, kakor venec in tako so debele, da se zdi glavica prešibka za to lepo breme. Vselej, kadar vpraša kdo „punčko“ kaj, odgovarja

sestra namesto nje. „Punčka“ se stiska k njej, kakor majhno pišče. Obema se vedno jako mudi. Vedno bežiti a ker ste obe tako majhni in drobni, ena k drugi stisnjeni, izgledati preljubko in skoro nekako dražestno-smešno. Kedor ju sreča, vsak jima reče par ljubeznjivih besed.

Neki dan prinesla je „punčka“, kakor navadno časopis pa čaka na sestro. V kuhinji sedi, pa je pol žemlje, ki ji jo je dala od svoje malce naša mala. Barica pospravlja kuhinjo. Jaz grem slučanje po hodniku pa slišim skozi odprta vrata pogovor. „Punčka“ nekaj pripoveduje; in to je tako nekaj nenavadnega, da „punčka“ govori, da nehote obstojim in poslušam.

„In kdaj je umrl vaš oče?“ vpraša Barica. Moj Bog! zdi se mi, da ni nič in nikogar na svetu za kar in kogar bi naša Barica ne spraševala. Peter ali Pavel, njej je vseeno, ona sprašuje, sprašuje in ti moraš odgovarjati.

„Pred dvema leti,“ odgovori punčka.

„A je bil dober?“

„Jako dober.“

„In kaj je bil?“

„Delal je v tovarni.“

„Je pil?“

„Ni.“

„Ali je bil dolgo bolan?“

„Dolgo.“

„Koliko vas je ostalo?“

„Tri punčke.“

„Ti si najmanjša, kaj ne?“

„O, ne. Zorka je še manjša, ta je še le tri leta stara.“

„In kako živite? Od česa vas mama redi?“

„Mama hodi v tovarno in tudi sestra nekaj zasluži pri novinah. Drugo jesen bodo tudi meni dali kaj. Drugo jesen bom jaz sama nosila novine po naši ulici, a sestra bo drugje,“ pripoveduje punčka važno.

„A kdo pazi na malo?“

„Malo jaz, malo sestra. A zdaj, ko hodim jaz v šolo, je sama. Lahko je že sama, velika je.“

„In kdo kuha?“

„Vse kuhamo. Mama, sestra ali pa jaz.“

„Ah, kaj, ti si še premajhna, kaj bi kuhala, še v lonec ne vidiš.“

„O, jaz poklekнем na stol, pa vidim, če vre ali ne.“

„Ali je vaša mama še lepa in mlada?“

„O, da, ona je še jako lepa. Vsi to pravijo.“

„In zakaj se še enkrat ne omoži?“ vpraša Barica.

„O, lahko bi se“, pravi punčka, „samo če bi hotela. Ali ona nas ima preveč rada, pravi. Kakšen tnji očim bi nas še tepel a tega mama neše. Ona je jako dobra, zelo nas ima rada.“

„Nikoli. Me smo dobre, ubogamo jo. Vemo, da ima velike skrbi za stanovanje, za drva in obleko. Težko ji je zdaj, ko smo

še majhne. In tako drago je vse. Ali ko bomo velike, bo čisto drugače. Lepo bo, zaslužile bomo dosti vse tri, pa bomo živeli brez skrbi.“

Punčkin glas je bil resen in prepričevalen.

Jaz stopim v kuhinjo in skoro ne morem verjeti, da govore ta otroška sladka usta take resne stvari. Tako majhna se mi zdi „punčka“, ko sedi tako na stolu; nogice ji visijo visoko nad podom a roke tišči v žepu. Vsa se je nekako stisnila v se, kakor moker vrabec.

„Kaj delate zvečer?“ vprašam.

„Pri mizi sedimo vse. Mama šiva. Sestra se igra z Zorko, jaz pa pojem. Potem smo zaspane, pa gremo spat. Zorka spi pri mami, jaz pa s sestro.“

„No potem vam je prav lepo.“

„O že, da, čisto lepo.“

„Kdaj pa vstajate?“

„Jako zgodaj. Mama mora skuhati kavo, potem nas omije in počese, pa hiti v tovarno. Tudi sestro mora ona česati, čeprav je že tako velika. Ali ona ima jako dolge lase, ne more se sama.“

V tem je prišla sestra po njo. „Punčka“ je takoj obmolknila.

„Zakaj pa vedno tako molčiš, kadar je sestra poleg?“ vpraša Barica.

Ona molči. Naenkrat je postala ona stara plašna in tiha „punčka“, kakoršno poznamo vsi.

„No pa reci!“ ji prigovarjam. „Zakaj se bojiš sestre?“

Starejše dekletce se nasmehne. „O, ona se me nič ne boji. Ali ona nikdar ne govori mnogo. Nu, pa odgovori, če te vprašajo“, prigovarja sestrici, „spodobi se to.“

„Pa zakaj bi pripovedovala, če je sestra zraven. Ona je bolj pametna, kakor sem jaz“, meni punčka, da se vsi zasmejemo.

„Ali hiteti moravi, kasno je že“, se spomni starejša. Mama je gotovo že doma, pa bi bila v skrbeh, še bi naji ne bilo tako dolgo.

Odšli sti in tisti večer sem še pozno v noč mislila na to majhno družinico, na to pošteno in kakor trdi „punčka“, lepo delavsko ženo in na njena tri dekleta. Toplo sem mislila na nje, predstavljala sem si, kako sedijo vse pri mizi, in kako spijo vse v tesni, nizki sobici v mirnem, globokem snu. Zorka pri materi a „punčka“ pri svoji enajstletni, pametni sestri. In želela sem jim iz vse duše mnogo sreče in vse ono dobro, ki ga želimo onim, ki so nam dragi in mili.

NAŠA BARICA.

Kadarkoli vprašam v nedeljo našo Barico, kje je bila popoldne, vselej mi odgovori: „Pri Savi.“

„Kaj imate vi Savo res tako zelo radi?“ vprašam nekoč.

„Imam, res. In še jako. Čisto drugačni ljudje so doli pri Savi, kakor tu v mestu. Meni mestna dekleta niso všeč. Če katero spoznam, ne morem ničesar drugega razgovarjati z njo, kakor samo o možkih. Samo o tem čenčajo. In še kako! Nobena ne misli na kaj resnega. Ena hodi samo z vojaki, pa se veseli, če kateri novi za njo ponori. Pet ali šest jih vselej čaka pred hišo a ko ona pride je prepir. Z vsemi gre v gostilno in tam se gotovo potolčejo zaradi nje. A ona je vesela in se smeja. Kakšna šala je to, prosim vas, gledati, kako se pretepejo?! In včasih, pripoveduje ona, je čisto resno, do krvi se pretepejo, lahko bi se pobili. Jaz tacega veselja ne razumem. In sploh — vojaki! Noben ne misli na ženitev.

Barica se zaničljivo namrgodi in deva svoje rdeče koralje v škatuljo v bel, mehkega papir. Ona se nosi še po lepi hrvatski narodni nošnji.

„A druga“, nadaljuje, zdrugo je ravno taka povest. Še leto dni ni tukaj, pa se je že preoblekla. Klobuk si je kupila, pa izgleda, no . . . Jaz sem pet let tukaj, pa se še ne bom preoblekla po mesto. ker držim na-se. Vsak po svoje. Jaz svoje spoštujem, druge pa naj delajo, kakor hočejo. Ta s klobukom nosi nos visoko, no . . . samo z „boljšimi“ ljudmi razgovarja, ko je sama tako nagizdana. Bolj ko je kateri možki nabiksan, bolj ji je všeč. Pa je lahko največji falot in pijanec —, samo da ima gosposko kravato. Imela je nekega poštenega čevljarja. Človek je mislil resno, hotel se je oženiti z njo. Ona pa se je spoznala z nekim pekom. Ta ima lepše roke in ob nedeljah, ko se nališpa, izgleda skoro, kakor kakšen uradnik. To se razume, da je moja neumna punca pustila svojega čevljarja, pa se obesila gosposkemu peku na vrat. Ali ta je falot! Dokler ima ona kakšen krajcar, hodi k njej, ko pa ni nič več v njenem možnjčku ga ni nič več blizu. Ona ga vabi in mami, pošilja mu razglednice, naj pride v nedeljo, da bo ona plačala za vino. On pride, napije se, pa z Bogom! Še grob je potem! Tako neumna nisem in ne bom, če me Bog ne bo posebej kaznoval!“ pravi Barica.

Jaz sedem na stol, pa gledam, kako zлага svoj lepi, fino izvezeni predpasnik. Poznam jo dobro, pa vem, da bom slišala še mnogo zanimivih stvari. Kadar pride ona v tok, potem pripoveduje na dolgo in široko.

„Moj Bog!“ nadaljuje ona. „Enkrat sem bila z mestnimi dekleti v gostilni. Ali če bi vedeli, kako je bilo to! Sedeli smo pri mizi, par deklet in nekaj možkih — ali zdelo se mi je vsaj na oči, — čisto poštenih. Naenkrat se odprejo vrata, nek možki pride, pristopi k naši mizi pa udari dvakrat neko dekle od naše družbe po obrazu. Še besede ni rekel, samo udaril. In odšel je, odkoder je prišel. Dekle ni niti jokalo, niti kričalo — samo tako tiho se izgubi skozi kuhinjska vrata ven. In noben se ni nič čudil in razburjal, kakor da se ni ničesar zgodilo.

Potem so odšle dve puncici k neki ženi, ki stanuje blizu one gostilne. Rekli sti, da bodeti prišli kmalu nazaj. Komaj so se vrata zaprla za njima, zasmeja se ljubi ene od njih surovo na ves glas pa začne pripovedovati, kako so puncice dandanes neumne. Ta moja Roza mi vse veruje, kakor Bogu, pravi. Saj ste videli, kako je vsa nora za menoj. Ali jaz nisem tako neumen, da bi vzel pegastega dekleta za ženo! Sploh se mi še nič ne mudi, kakšnih šest let bom že še počakal z ženitvijo in potem bo moja Rozika grda, kakor strašilo. Eh, po leti si bom že drugo našel, za zdaj pa je dobro, kar je. Čisto brez dekleta, je nekako nerodno in dolgčas.“

„Tako je govoril, ta falot, ljubezna moja milostiva“, se razburi moja Barica in se podpre v bokih. „Zato pravim, če bi že kdaj koga vzela, samo kmečkega človeka bi, pa če bi prav še počenega groša ne imel. Kmečki ljudje so pošteni. Najela bi si hišico nekje v kakšni vasi blizu Zagreba. On bi delal pri drugih, jaz di pa doma gospodinjala. Kokoši bi imela, race in goske bi redila, s časoma bi si mogla kupiti kakšnega prešička, pa kravico. V mesto bi šla samo tako po enkrat na teden, da bi prodala jajca, piške, surovo maslo in zelenjavo. Jaz pravim, če mi je usojeno najti poštenega človeka — še bogata bova. Naši otroci bi imeli vole in konje, polje in laze in gozdove.“

Jaz se nasmehnem. „Oh, Barica, vprašala sem vas, zakaj hodite tako radi k Savi a vi mi pripovedujete o svojih otrocih. Ne manjka dosti, pa mi bodete še o vaših unukih pripovedovali“, pravim s smehom.

Barica se je razžalostila. „Ej, glejte, kako je človek neumen. O sreči sanja a sreča je daleč za gorami in jo ne bo nikoli. — Nu, ali baš zato hodim k Savi. Tja prihajajo kmečki ljudje. Kmečka dekleta pridejo, pa se lahko malo pametno pogovorim. Že Savska cesta je nekaj drugega, ko Zagreb. Tam so pošteni ljudje. Poznam nekega branjevca, ki ima troje otrok, pa ni nobeno njegovo. Prvo so našli na cesti in vzeli za svoje. Branjevka ima rada otroke, pa je vzela še dvoje k sebi. In niti v sorodu jima niso nič. In kako lepo jih vzgajata, v šolo jih pošiljata, kakor da so od njihove krvi. O, draga moja gospa in kako sta ta dva človeka priprosta, čisto navadno sta oblečena, pa imata vendar zlato srce. O, milostiva moja, če bi jaz začela pripovedovati o Savski cesti, bi se pač čudili. Vse poznam. Pošteni ljudje. Tri leta sem bila doli. Najprej sem bila perica na Savi. Težko delo. Po zimi moraš še po temi vstati in prati a voda je mrzla, ko led in ko nehaš je že črna noč. Kaj mislite, vsak dan dvesto rjuh iz bolnišnice smo morale oprati vsaka. To je že nekaj. Dvesto rjuh so oprale te-le moje roke vsak dan. Muka je to, muka. Hiteti je treba, še za jesti ni časa. Res, po osemdeset krajcarjev sem zaslužila na dan ali dolgo ni moči izdržati tega. In štedi se tudi čez mero. Težko gre krajcar iz rok, ko je zaslužen tako krvavo. In mora se štediti, ko se živi na svoj

račun in vse je drago, da je strah. Samo dvakrat na dan sem jedla kaj toklega, zjutraj in zvečer a opoldne samo malo kruha. Po leti mi je bilo lepo. Takrat sem prala za kopališče. In lepo je po letu pri vodi. Kakor da Sava cvete, tako diši sveže in lepo. V kopališču se smejejo, skačejo v vodi sem in tja, razgovarjajo se veselo a solnce se je razlilo po reki, ko biser. Prav zadovoljna sem bila. Samo to me je jezilo, da si nektera gospoda brišejo svoje prašne čevlje v rjuhe. Kakor zanalašč!“

„Pa je takih?“ vprašam smeje.

„In še koliko!“ pravi Barica. „Pa kakšna gospoda. Fino oblečena, gospe v tenki svili a gospodje z zlatimi verižicami, na prstih sam prstan. Kar pojmiti nisem mogla, da taka fina gospoda to delajo. Tako lepo jim je dal Bog, pa zakaj bišejo čevlje ravno v rjuhe, da imajo uboge perice večjo muko. Ali to je že res, bogat človek se ne bo spomnil reveža.“

Barica je pospravila svojo obleko, pa prelaga svoje svilene robce. Ima jih več, ali same rdeče in rumene. Jaz ji svetujem naj nosi bele robce ali njej se dopadajo samo rdeči in rumeni in zastoj se borim proti tema dvema gorečima barvama.

„Zdaj odkar sem v mestu“, pripoveduje Barica dalje, „ne bi mogla izdržati, če bi ne šla vsako nedeljo malo doli k reki. Na most grem, pa gledam v vodo. In takoj vem, če bo dolga zima, če bo še dolgo lepo vreme ali pa kmalu dež. Vse se vidi na vodi. Na železniškem mostu preko hitijo vlaki, kdo ve kam. Tudi vodi se mudi nekam daleč. Tako si mislim dostikrat, ko stojim na savskem mostu in naenkrat me zgrabi želja, da bi tudi jaz kam odšla. Odšla bi nekam daleč v svet, zaslužila bi si dosti denarja a potem bi prišla nazaj in kupila bi si blizu Zagreba lepo hišico. To bi bilo zame.“

Tudi robci so že zloženi in poravnani in jaz sem odšla v sobo. Ko sem sela k svoji pisalni mizi, sem se morala nasmehiniti. Spomnila sem se, da si vsi želimo hišice. Moje prijateljice, jaz, moj mož, Barica, — skoro vsaki, kogar poznam. Vsi bi hoteli imeti hišice, — nekteri večje, drugi manjše, — za-se in za svojo srečo. Širni, odprti svet za slavo, za delo, za cilje — ali hišico za srečo. Moj Bog, vsi, vsi smo istega rodu.

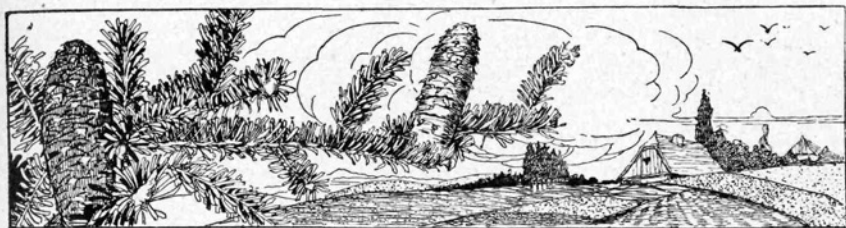
KRISTINA:

PROSIJO, VABIJO . . .

Prosijo, vabijo tiho,
tvoje oči me nocoj,
vzbujajo sladke mi misli
v srcu sladak nepokoj.

Zvezde gorijo nad nama,
jasen večer je in tih,
veter gre lahen čez polje,
lahen kot deteta dih.

Prosijo, vabijo tiho,
tvoje oči me nocoj:
Svatovska noč že prihaja,
ljubica, pojdi z menoj!

JANKO LAVRIN:

ADJUNKT GRIVAR.

Adjunkt Grivar je spadal med ono vrsto ljudi, katere nazivamo s čudaki. Izogibal se je vsake družčine, nosil eno in isto obleko, odkar je bil stopil v državno službo in ni imel na celem svetu niti enega prijatelja. Ljudje, ki so ga bolj poznali, so trdili, da je nemogoče, da bi bil Grivar v svojem življenju z ženskami sploh govoril ali pa na nje mislil. Vse na njem je kazalo, da je ta trditev resnična. Tudi ni bilo niti na Grivarjevem pustem, dolgočasnem obrazu, niti v njegovi neokretni postavi in nerodni hoji popolnoma ničesar, kar bi moglo ženskam ugajati.

Postal pa je adjunkt Grivar naenkrat tako čudno zamišljen. Izogibal se je vsakega še bolj plašno, neprenehoma je samo premissljeval in sanjaril.

Je to od takrat, ko je srečal na trotoarju tiste jiskre svetle, žareče oči, katere mu niso šle nikdar več iz spomina . . . Od tega trenutka je postal tako zamišljen in neznana sila, neznano hrepenenje ga je vleklo vsak dan na ono mesto. Pričakoval je tam njo, ki je švignila enkrat mimo njega kakor krasen sen in spomin na ta sen ni dal njegovi duši noč in dan pokoja . . .

Hotel jo je videti vsaj še enkrat; vstavljal se je vsled tega dan za dnevom na onem nepozabljivem mestu, kjer je bila vprla v njega takrat svoje krasne oči.

Mestno življenje že šumelo okoli Grivarja, na stotine oseb je hitelo mimo. — Nje ni bilo . . .

Bila je kakor zvezda, ki se je utrnila na jasnem nebu, poletela nekdanj mimo njega in izginila bog ve kje.

In Grivar jo je pričakoval neprestano, pričakoval tako hrepenече. — Večkrat so mu pri bližanju kake ženske ustnice zašepetale same ob sebi: „Zdaj gre, zdaj! ona . . .“ Posejalo je nekaj v njegovo dušo, kakor solčni žarek, kri mu je šinila v glavo, in srce mu je jelo biti silneje od čudnega hrepenenja . . . Toda zmotil se je vedno. Nje ni bilo in prejšnja puščoba in praznота se je naselila v Grivarjevo dušo s podvojeno močjo. Vračal se je vedno domov s tako grenkim čustvom v srcu, kakor bi bile vse njegove nade vničene za vedno. Čutil je še le takrat svojo osamljenost, čutil je, da mu je življenje oblačen, pust dan, kateremu manjka solnca . . .

Dan za dnevom, teden za tednom se je vlekel dolgočasno naprej. Nje ni bilo . . .

Življenje se je dozdevalo Grivarju vedno bolj pusto. Ni si mogel tega razložiti, toda odkar je videl njo, pogrešal je nekaj, kar je za njegovo srečo neobhodno potrebno, brez česar nima njegovo življenje nikake cene . . . Zamislil se je nazaj v svojo mladost, v svoje dosedanje življenje in videl je, da je prazno, brez vsake vsebine . . . Poznal ni nikdar nič drugega kakor trud in delo; toda vprašanja, zakaj se je trudil, ne more odgovoriti. Čutil je sedaj jasno, da delo in trud napravi človeka le nesrečnega, ako ne ve, zakaj da se trudi. Tak je bil on in takih je brez števila ljudij: so kakor tovarna živina, ki dela, dela, dobi potrebno krmo in zopet dela, dokler ne pogine. Tako je bilo Grivarjevo življenje, Grivarjeva mladost, vse zapravljeno, zgubljeno . . . — Misli so mu legle na prsa, otožne in težke. Hotel jih je pregnati in začel je misliti samo na njo. Njena podoba mu je vstajala vedno bolj jasno pred očmi, v njegovo dušo se je pa naselilo naenkrat nekaj tako prijetnega in sladkega . . . Sanjal je, kako rajsko življenje bi imel z njo, kako bi jo ljubil, ljubil z nadčloveško ljubeznijo; vso ljubezen svojega srca bi daroval samo nji, kajti ni še ljubil nikogar . . . Pogrezal se je vedno bolj in bolj v sanje o nji, slikal si jo je v najkrasnejših barvah. Zdelo se mu je nazadnje, da je že pri njem, da ga že objema, poljublja . . . In kako prijetno je bilo to življenje v sanjah . . .

Ogenj plapola v peči, po sobi se razširja uspavajoča gorkota. Zunaj pada sneg v debelih snežinkah in burja razsaja po ulicah, da zaropotavajo okna od njene sile. Tu v temi in toploti je tako prijetno; nič ne moti skrivnostne tišine zimskega večera. Grivar sedi pri gorki peči in ona — ki go ljubi, poleg njega. Svojo nežno glavico je naslonila na njegova prsa, njene bele roke so se ga oklenile okrog vratu; on jo drži tesno okrog pasa . . .

Molčita dolgo oba in mislita samo o tem, kako sta srečna, neizmerno srečna . . . Začne se razgovor. Grivar ji pripoveduje, kako težko je čakal na njo tako dolgo: vsaka minuta brez nje se mu je zdela cela večnost, ves svet mu je bil puščava, v kateri se je čutil zgubljenega in ni videl nikake poti. Ona mu je to pot pokazala. Sedaj ve zakaj se trudi; ve, da dela samo za njo, vse njegovo življenje je posvečeno samo njej in to ga dela najsrečnejšega človeka na zemlji. Govori ji tudi o svojih velikih načrtih, katere misli izpeljati — vse samo zaradi nje . . .

Ona vpira v njega svoje žareče oči, ki se svetijo v temi kakor dva najdražja dijamenta in svoja usta nagne k njegovim . . . On se je oklene še trdneje in poljub sledi za poljubom . . . „Kako sem srečen, srečen,“ šepetejo njegove ustnice neprestano . . .

„Gospod adjunkt, izvolite, da vam prižgem luč? Gotovo vam ni prijetno sedeti tako dolgo v temi . . .“

Bil je surov glas njegove gospodinje. Prišla je v sobo in Grivar se je predramil; začutil se je zopet v realnosti in njegove

sanjarije so se mu zdele tako smešne, da se je moral sam sebi naglas zasmejati.

Prišli so zopet oni trenotki, ko se je njegove duše polastila žalost in otožnost. Tolažbe ni mogel najti nikjer drugje kakor samo v mislih na njo.

Sedi pozno po noči pri pisalni mizi in dovršuje dela, ki jih je prinesel s seboj iz pisarne. On piše, ona pa sedi zraven njega: glavico je naslonila na njegovo levo ramo in roke mu je položila okrog vratu. Njene oči gledajo tako nežno in živo na papir, da se Grivarju zdi, kakor bi ta pogled vdahnil življenje celo črkam ie besedam, ki se vedno bolj množe. Nagnila je glavico nižje, tako da čuti njegova roka prijeten dih, ki prihaja iz njenih ust... Grivarju je kakor v raji in dela z veseljem kakor še nikdar; saj trudi se le za njo, ki mu sloni na rami in vpira svoj hvaležen pogled na njegovo delo...

Slednjič jo je utrujenost premagala in zadremala je. Grivar to opazi, dene jo v naročje rahlo in nežno kakor otroka, da bi jo nesel k počitku.

„Ljubica, spi, samo spi! Tebi bi napor škodil, meni ne more, saj se trudim za te, le za te,“ in poljubi jo na usta... Njene oči se polagoma odprejo, ljubko kakor cvetka ob jutranji rosi in njene goreče ustnice zašepčejo: „Josip, še enkrat!... Oklene se je trdno in poljubuje dolgo, dolgo...”

Zopet se je nasmejal Grivar svojim sanjarijam, ko se je zdramil.

„Ah, jaz novec! Kako smešno je vse skupaj. Tudi če bi živela kot mož in žena.... Kje pa živita dva zakonska tako srečno, kakor jaz tu sanjarim? Saj to ni mogoče; na primer... Kako otročje!...”

Sedel je zopet v pisarni in imel pred seboj vse polno aktov. Premeta nervozno list za listom, toda njegove misli so vse drugod. Ne misli na nič drugega kakor samo na njo, misli, kako težko ga ona doma pričakuje in tako dolgo do poludne ga mora čakati. Revica, kako ji je pač hudo! V duhu si že Grivar predstavlja, kako ga sprejme, ko pride domov. Stala bo že dolgo prej pri oknu in zrla nestrpno na ulico, kedaj se približa oni, katerega pričakuje. On se ozre na okno, jo pozdravi, ona se mu pa zasmije skoro poredno, tako da še njega posili smeh. Zasmije se sam in požuga ji s prstom, kakor bi hotel reči: „Ah, ti poredna igračica...”

Naenkrat poleti ona urno kakor ptica od okna proč v kuhinjo, iz kuhinje pa na stopnice, kjer se srečata. Nič več se ne smeje, skoro žalostno se drži. Vrže se mu takoj v naročje, oklene se ga okrog vratu in njen glasek zveni žalostno in očitajoče na Grivarjevo uho: „Josip, kako težko te vedno pričakujem, kako dolgočasno je, ko tebe ni pri meni... Daj, poljubi me sem na ustnice, na oči...”

Naenkrat se je zasmel Grivar naglas tako čudno, da je vzbudil pozornost vseh, ki so bili v pisarni. Ozrli so se nanj in majali z glavami.

Vrstili so se dnevi, tedni, meseci. Grivar ni pozabil na njo. Vedno bolj je postajala ona predmet vseh njegovih misli. Hodil se je še vedno tja sprehajati, kjer jo je bil takrat srečal; pričakoval jo je vedno bolj nestravno. Bil pa je prepričan, da jo mora srečati...

In srečal jo je... Srečal jo je, a ne tu. Zgodilo se je to na plesu, kamor se je podal Grivar prvič v svojem življenju, samo sta bi videl njo, ker slutil je, da jo tam najde. Šel je tja neodločno, s tresočim in boječim srcem.

„Kaj napravim, ako jo res tam dobim?“ bilo je, kar je mislil vso pot.

Krasna plesna dvorana je bila polna sveta, polna življenja. Slišati je bilo šumenje oblek, vesel govor in suh. Grivarju se je zdelo, kakor bi bil stopil naenkrat v nov svet, kjer vlada novo, njemu popolnoma neznano življenje. Rad bi bil tudi on sam tako veselo govoril in se smejal, toda s kom?! Čutil se je tu sredi življenja bolj osamljenega, kakor kje drugje...

Dvorana se je vedno bolj polnila. Grivarjeve oči so neravno begale sedaj na to, sedaj na ono stran. Nje ni bilo nikjer...

Slednjič je prišla. Grivar je pobledel in od razburjenosti se je tresel. Spoznal jo je takoj v prvem trenutku. Zdelo se mu je, da je prišlo z njo v dvorano nekaj rajskega, nadzemskega. — Stopala je po dvorani mogočno in samozavestno kakor kraljica. Bila je v spremstvu še neke druge dame, toda vseh oči so se obrnile samo v njo in iz oči vseh je gledala ali zavist ali pa poželjivost...

Grivar ji je sledil kakor omamljen. Čutil je, da se izpolnjuje sedaj ono, po čemur hrepeni že tako dolgo in tako željno. V njem je vse kipelo; čutil se je kakor človek, ki se pripravlja na važen korak v življenju. Bilo mu je naenkrat, kakor bi imel v sebi pogum, moč in mladeniško silo in odločil se je, da mora z njo govoriti, mora ji razodeti vse.

Trenotek pozneje se je zdel že zopet sam sebi slab, tako slab in brez moči kakor še nikoli. Njegove misli so bile popolnoma v neredu; tresel se je in potil. — Mislil je sedaj samo na njo, sledil samo njej, videl ni nazadnje ničesar kakor samo njo.

Prišel je vendar oni trenotek, katerega si je Grivar že tolikokrat želel. Sam ni vedel, kako je do tega prišlo: stal je naenkrat pred njo...

Kri je silila Grivarju v glavo, okrog njega se je vse vrtelo; bil je kakor v omotici. Nekaj ga je težilo kakor bi imel kamen na prsih in branilo mu je dihati. Vedel je, da jo mora ogovoriti; toda v glavi se mu je bledlo in vse lepe besede so izginile z njegovega jezika. Hotel je stopiti čisto pred njo, toda približal se ji je tako nerodno, da ji bi bil kmalu stopil na nogo. Nevoljno

je vrgla svoj ponosen pogled nanj, kakor bi hotela reči: „Kaj pa hoče ta človek tukaj? Neroda!“

Grivarju je postalo vroče in tresel se je kakor človek, ki pričakuje silne katastrofe.

„Gospodična, pro-sim . . . dovolite, da . . . odpusti-te, ako . . . dovolite, ako . . . sem adjunkt Gri —“

Ni vedel, kaj jeclja. Okolo stoječi so se spogledali, merili smešno Grivarjevo postavo s čudnimi pogledi in se zopet spogledali, kakor bi hoteli eden drugega vprašati: „Od kod se je pa ta privlekel, sem — med nas?“ . . .

Pred Grivarjem je bilo vse kakor v megli. Ni opazil, kako prezirljiv pogled je vrgla ona nanj, pred katero je jecljal nerazumljive in nesmiselne besede. Videl je samo to, kako mu je obrnila hrbet in izginila med množico . . . Počasi se je zavedal in stisnil skupaj zobe močno, močno . . . Hotel jo skočiti za njo, dotakniti se njenega krasnega telesa, poljubiti vpricho celega sveta, naj bi ga to stalo tudi življenje, toda noge so mu bile kakor od svinca. Moral se je nasloniti na zid, njegove oči so pa prežale samo na njo. Prikazala se je kmalu, roko v roki z elegantno oblečenim plesalcem; razgovarjala sta se živo in njej je igral sladek nasmeh na ustnicah. Grivar je opazil, kako jo je njen spremljevalec stisnil sedaj pa sedaj močneje za roko in v njem je vrelo . . . Najrajši bi skočil nanj kakor tiger, toda moči so mu odpovedale, še zapiti ni mogel nad njim in ga razžaliti z grdo besedo.

Domislil se je Grivar sedaj na svoje sanjarije, domislil na svoje življenje, premišljeval o tom, kar se je ravnokar zgodilo. In potopil se je popolnoma v misli, da ni videl več niti nje, niti njenega plesalca. Zadoneli so prijetni zvoki godbe, cela dvorana se je zazibala v lahkem valčku.

Grivar je vstal na videz popolnoma miren. Stal je in čakal, da se je zopet prikazala ona, ki se je sedaj vrtela v objetju svojega plesalca v nadzemski krasoti svoji . . .

Opazoval jo je še dolgo časa kakor zamaknjen. Pred odhodom bi ji po bil najrajši naglas zaklical to, kar je mislil, zaklical pred vsemi:

„Z Bogom! Z Bogom za vedno! Zame nima življenje tako in tako nikake cene več . . . Edino srečni trenotki mojega življenja so bili oni, katere sem preživel v sanjah o tebi . . .

In sedaj?! Kaj mi preostaja?! . . . Z Bogom ti nedosegljiva zvezda! Z Bogom za vedno!“ . . .

Vrgel je še en zavisten pogled na vse, ki so tu plaval v sreči in ljubezni ter odšel smahovaje . . .

Nihče so ni ozrl za njim

IVAN STUKELJ:

UGONOBLJENO ŽIVLJENJE.

Tam na „spodnjem koncu“ našega trga je nekdaj stala ob cesti majhna raztrgana koč. Mali otročaji so se ji vedno s strahom bližali, prišedši do nje, pa so po bliskovo šinili mimo.

V letnih dneh se je na nje pragu nalik velikanski gaščarici solncila čudno opravljena starka. Vedno ie nosila zelenkast predpasnik, križasto kočemajko kričečih barv, na glavi pa majolikasto ruto. Čepeč shruljeno ob hišnih vratih je pogledovala na cesto — oči so se ji svetile v polugaslem ognju — ali pa je zamišljena in zatopljena strmela predse, kakor bi sledila prizorom iz davno minolih dni. Zdajnzdaj je hušknil kak smehlaj prek lic in usten. Nato pa so se gube zopet zbrale v resnobno dolgost, roke pa so jele prebirati jagode na molku.

„Egipčanko“ so jo nazivali, in to tuje ime je strokom vzbujalo še večjo bojazen. A vendar je bila domačinka.

Kdo bi mogel iz teh izpitih ustnic, porumenelih lic, dolgočrtastih gub zaznati nekdanjo lepoto. — Vodamčeve Lene.

Bila je krasotica med trškimi dekleti in življenje je bilo v nji kakor v bistrem potoku.

Na malem posestvu je živela s svojo materjo, očeta je izgubila že v detinski dobi.

Nje sanjava duša pa ji je zasanjala drugačen svet, kakor je bil okoli nje, odkar je za nekaj časa bila služila v bližnjem gradu pri neki tujih gospodi, ki je bivala na letovišču.

Zahrepenela je s celim srcem po daljnji, komaj slutni tujini.

In šla je! Na tihem je pobegnila svoji ljubeči materi. Bila je tačas komaj sedemnajstletna.

Črez dve leti pa je obiskala svojo mater iz Trsta, kjer je bila v službi. Bila je že pogospoščena. Bujno je vzrastla, čilo življenje je plulo in plalo po njej, lica so ji žarela kakor purpela na valovitem žitnem polju.

Solze radosti je mati pretakala, zagledavši pred seboj cvečo hčer.

Zaman pa je zopet prosila in rotila hčer, da bi ostala odslej doma. Za nekoliko dni je zopet odpotovala nazaj. Služila je za sobarico pri angleškem konzulu K., ki je tedaj bival v Trstu. Povedala je materi, da še to leto odpotuje s konzulovo družino v Egipt.

„Egipt, Egit, Egipt!“ kričala je mati pri slovesu, „ti nesrečni otrok, tebe bo tuj svet ugonobil!“

„Ne bojte se, mati!“ Lep dar je stisnila materi v roko, objela jo in odhitela v voz.

Videli se nista več na svetu.

Mati je kar vidno jela hirati. žalost za hčerko je mnogo pripomogla, in še naslednjo zimo je legla k večnemu počitku.

Sosedje so mislili, da bo sedaj vendar prišla domu, ter posedla materino dedščino, ljubko malo domovje. Varali so se. Po svojem zastopniku je prodala posestvo, potegnila denar in se tako popolnoma odtrgala od svojega rojstnega kraja.

Črez kakih pet let pa se je „Egipčanka“ zopet prikazala v trgu. Sedaj pa ni prišla sama, s seboj je prinesla enoletno dete. Bilo je njeno, sosedom ni bilo treba ugibati, povedala je sama prijateljski rodbini, pri kateri se je nastanila za nekaj dni.

Dečka je prinesla v svojo domovino, kakor bi ga hotela skriti pred tujim svetom, kateri ji je že vtisnil v lice pečat trpkosti. Za oskrbo otroka je dala denarja z obljubo, da bode mesečno redno pošiljala gotovo vsoto, potem pa je zopet odpotovala.

Ta podpora za otroka pa je trajala le nekaj let, slednjič se je glas o Leni izgubil popolnoma.

Mali Nande je odraščal, a godilo se mu ni najbolje od onega časa, ko je usahnil vir materine pomoči.

Ko je dosegel ono dobo, da je lahko postopil za živino, služil je za pastirja zdaj tu, zdaj tam, pa nikjer prav dolgo; trmoglav je bil kakor njegova mati. Šiba in bič sta mnogokrat pela nad njim. Deček ni imel nikjer zaslonbe, nihče ga ni ščitil, nihče zagovarjal; nekateri trdosrčni ljudje so mu brezmiselno upihnili lučice dobrih lastnosti. Polagoma je postal kljubovalen, samopašen, odljuden, nasilen in sirov dečak.

Dosegel je blizu šestnajsto leto. Tedaj je služil pri nekem kmetu v hribovskem selu, ki je bilo eno uro oddaljeno od trga. Neko jutro ga je tu doletelo čudno presenečenje.

Na podu je skladal snopje.

„Nande, pojdi sem dol!“ zaklical ga je gospodar.

„Glej, to so tvoja mati!“

Nande je zastrmel. Pred njim je stala suha sloka žena, kakih petdeset let stara, oprta na star dežnik. Borno, po gosposko ukrojeno krilo se je tesno oprijemalo njenih udov. Izpod robca pa je gledal podolgovat in porumenel obraz.

„Ferdinand!“ zaklicala je mati prožeč mu roko. z očmi pa je iskala vzradoščenja na njegovem obličju.

A našla ga — ni.

Na sinovem obrazu so kar vidno zadrhtele mišice in okoli usten se mu je nabral porogljiv nasmeh.

„Hm, taka mati in pa nič!“ dejal je vzhičeno.

Okoli matere in sina se je zbrala družina in kakih troje sosedovih ljudi. Nekateri so kar zasajali oči v nju, hoteč zazreti iz obličja ona čustva, ki so se sedaj porajala v srcih: matere in sina.

Nande pa se je kmalu obrnil in potem malomarno stopal nazaj proti skednju.

„Ej, Nande, pa so vendar tvoja mati, kaj bi tisto!“ zaklicala je glasno za njim gospodinja.

Ta pa se ni ozrl.

Spomini izza mladih dni, ko se je začel zavedati, stopali so mu zdaj s silo pred oči.

Pravili so mu ljudje, da ima v daljnem svetu pogospoščeno mater in njega samega je prinesla v domači kraj v gosposkih krilcih z gosposkim klobučkom na glavi.

Pod hribcem, kjer je pasel živino, vila se je bela cesta, po njej pa je zdrčala marsikatera svetla kočija mimo. Pri tem pogledu se mu je v duši dvigal nad vse lep prizor. Takole nekega dne se bo pripeljala prav taka kočija vprežena z dvema iskrima konjema, iz nje pa bo stopila v svilo oblečena gospa, vse se bo na njej lesketalo, vse na njej šumelo. — — In ta, ta gospa bo njegova — mati.

„Kje je moj Nande, moj Nande!“ bo klicala.

Ko pa ga bo našla, pritisnila ga bo k sebi, takoj odpeljala proč od tega žalostnega kraja, proč od teh trdih ljudi v mesto, kjer bo postal — gospodek.

Blagost mu je tedaj objela srce in odtod ga je prošinjala po vsem telesu. In te domišljane sreče ni mogel skoraj prenesti. Sedel je na tla, uprl lakta na kolena, brado potisnil v dlani in sanjal dalje, dalje . . .

Ko pa je bil že večji, tedaj pa je v teh sanjah dvignil roko in stisnil pest.

„Čakajte, tedaj vam pokažem, jaz Nande, vam, ki me žalite, črtite in preteplate, tedaj boste čutili vi, kdo sem jaz!“

Naobrazove poteze pastamulegla mrkatrpkostin zlobenasmeh.

Leto za letom je čakal te sreče, a priti ni hotela. Po cesti so še dalje drčale kočije, a pričakovane matere ni prinesla nobena . . . In danes?

Vse te sanje so bile same igračice — strte — kakor jih je on dostikrat nedolžno igrajoči se deci razmetal in potrupal iz same objestnosti.

„No, Nande, zdaj se ti pa še ta grda baba ponuja za mater!“ rekel je domači najstarejši sin ter se zakrohotal sirovo.

Nande se je nasmehnil in začel polglasno žvižgati pri svojem delu.

Zatajil je svojo mater: tako mu je velelo njega samopašno. maščevalno srce. In tega zločina ni niti čutilo.

Slišal je še gospodinjo, ki je zaklicala: „Mati, prisedite k nam, boste zajeli nekoliko našega zajtrka!“

Družina se je odpravljala k jedi, on pa je ostal v skednju, da bi se ne srečal z materjo.

A mati se je sesedla na tla, sklonila glavo v dlani. Nez-nana teža pritisnila jo je na prsa in mislila je, da se pod njo razpoči to varano, ubogo materino srce.

Toda ta težki kamen se je polagoma odvaljal s prs, le še nekolikrat je zaječalo srce od hudega pritiska.

„Kazen, kes, pokora: to ji je zabučalo po srcu in duši. To mora biti tako! . . .

Vsako zlo kaznuje se že na tej zemlji . . .

Dvignila se je s težavo. Tiho, kakor je prišla, je tudi odšla.

V trgu je bivala odslej in živela od dneine. Radi so jo najemali v delo, ker je bila marljiva. Nekdanja živahna mladenka je bila sedaj molččča starka.

Kdor jo je spomnil mladostnih dni, ta se ji je zameril in v isto hišo so jo težko še kdaj dobili v dnino. Vse njeno življenje v tujini je ostalo v tajnost zavito.

S sinom se je malokdaj srečala, a še tedaj se je norčeval iz nje. Ljubeznivosti ni izkazal materi nikake, saj ga je vedno jezilo, da ga je varala v njegovih upih.

Nandetu je čimdalje bolj prodirala divja nprav na dan. Delal je nekoliko, popival, pretepal se, in lenaril. Slednjič se je popolnoma vdal žganjepitju, ki mu je ngonobilo pamet, zdravje in življenje.

Lena je na stare dni onemogla in kot občinska reva je še dokaj let živela po sinovi smrti, da je do dna izpila grenko kupo nesrečne materinske ljubezni, potapljoč v molitvi vse svoje mlado-stne spomine, prestopke in grehe, proseč milosti za svojega nesrečnega sina.

Neko mrzlo jesen jo je zadušila naduha, ki jo je mučila zadnja leta. Preminilo je bitje, eno izmed onih milijonov, ki nastopijo pot življenja v zori mamljive sreče, pa je končavajo v dolgem, dolgem večernem mraku kesa in pokore . . .

Nadepolen naraščaj.

Potepuhi med seboj.

„Ko bom star 20 let, pojdem pa k vojakom. Saj ni strela, da bi ne postal kmalu stotnik.“ V.

„S tako barabo, kot si ti, jaz sploh ne govorim, saj nisi niti fotografiran na policiji.“ V.

UGANKE.

Razpisujemo danes!

Osmi natečaj ugank

ter si želimo najštevilnejše udeležbe. Pogoji so ti: Rešitve naj se določijo najkasneje do 15. avgusta. Naslov: „DOMAČI PRIJATELJ“ V PRAGI VIII. Pravico do izžrebanja imajo samo odjemalci Vydrovih proizvodov in člani njihovih družin.

Število rešenih ugank ne odločuje, ena zadostuje.

Cene so:

1. V. Kotas: *Skupina topolov.* (Po sliki).
2. Ernestina Jelovšek: *Spomin na Prešerna.* (Krasno vezana knjiga).
3. Okvir za fotografijo.
4. *Pogled na Metković v Dalmaciji.* (Slika v okvirju).
5. Henrik Sienkiewicz: *Quo Vadis.* (Knjiga).
6. *Jardiniera.*
- 7.—8. *Posode za kavo.*

67. Demant.

Samo v Ženekje.

a
 a a č
 e k m o o
 p r t
 t

Od zgoraj nizdol mijavka.

68. Zastavica.

R. Zagorski, Ljubljana.

Dekletce hiteva k studencu z meno
 da vode si hladne zajame;
 pa beri nazaj me — prah živeljemoj
 stopinja življenje mi vzame.

69. Številna uganka.

Fr. Jordan. Ihan.

Kaj je potrebno?

Lačnim, žejnim 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 1,
 žalostnim pa 3, 9, 10, 11, 4, 12, 3, 7, 8, 1,
 in nesrečnim 13, 1, 8, 9, 14, 7, 81,
 obupajočemu 15, 1, 12, 3, 7, 8, 1,
 a bolnemu zdravnik 10, 12, 3, 9,
 11, 7, 8, 1,
 nesnažnemu 16, 8, 9, 11, 17, 18, 7,
 2, 7, 18, 19, 7, 8, 1.

70. Kraljev izprehod na konju.

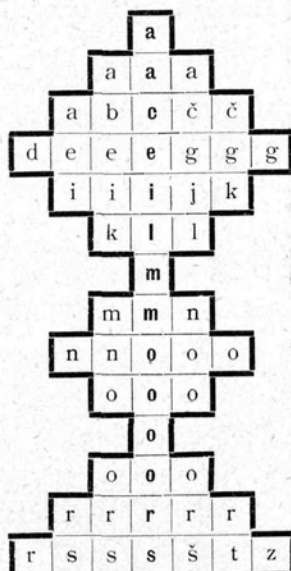
R. Fajgelj, Banjšice.

Preskoči se enkrat, kakor konjiček,
 drugičkrat, kakor kralj:

zgu	ha			goz	po
	žni	voj	je	kralj	
ja	bil	u	be	glej	du
pod	lo	po	sko	zgu	lje
na	su	kve	zem	zver	vso
pla	je	jek	bil	skri	ko
	tem	le	po	je	
NOČ	ha			se	va

71. Besedna uganka.

Srečko Ogrizek, Spodnja Šiška.

Besede značijo: 1. soglasnik, 2. mesto na Laškem, 3. ime, 4. dežela, 5. posoda, 6. turški poveljnik, 7. soglasnik, 8. nemška reka, 9. ruski pisatelj, 10. najljubši kraj vsakemu, 11. soglasnik, 12. glava družine, 13. del zemlje, 14. otok v Jadranskem morju in število. Od zgoraj nizdol ime pesnika.

72. Uganka.

V. Fr. Brencce, Velenje.

	1	2	3	
	O	J	O	
4	A		E	5
	A	U	E	
	6	7	8	

V prazne predalčka stavi črke tako, da čitaš besede sledečega pomena: 1–8 dan; 4–5 mesec; 6–3 igra; 7–2 mesto na Italijanskem.

Rešitve ugank v 7. številu.

57. Pokusite ambo! (Od zgoraj nazdol). 58. Kras — kras. 59. Trak, zrak, mrak, irak. 60. Pajkove. 61. Ljubezen je bila, ljubezen še bo, ko mene in tebe na svetu ne bo. 62. Stari oče 75 let, vnuk 15. 63. Ura. 64. Mlin, Liza, izid, nada. 65. Gorica, ogor, raca, igra, car, aga.

66. Vse je zastonj.

„Fin klobuček bom si kupil in obleko, ker potem lahko bolje se prikupil bodem šegavim ljudem.“ — —	Le obleci čez strašilo hlače nove, suknjič nov, „Zdaj“, tako se bo glasilo, „še le bebec si gotov!“
---	--

In povrh natakni kapo,
dobra je, ker reče se,
da pač za seneno kopo
streha vsaka dobra je.

Silvester K.

Dobitki sedmega natečaja

so bili izžrebani sledečim rešilcem:

1. Bronasta soha „Čerkes“: Valent Zavrl, nadučitelj Begunje pri Lescah.
2. Aleksandrov „Pesmi in romance“: Simon Jagodič, dijak Zg. Polskava.
3. Garnitura dekorativnih vaz: Lucija Arnes, šivilja, Železna Kaplja.
4. Pogled na Vel. Lošin: Fr. Paternost, hotel Postojna.
5. Jos. Regali „Reliéf“: Ladisl. Pretnar, sin nadučit., Ljubljana.
6. Krasna skrinjica za žepne robce: Marija Hladnik, sopr. organista Rudolfova.
7. Posode za kavo: Jos. Tabor, tovarnar, Zidanmost.
8. Posode za kavo: Marija Kavčič, sopr. rudarja, Idrija.

Listnica uredništva.

Naročila, reklamacije, pritožbe, rešitve ugank itd. naj se pošiljajo naravnost na Vydrovo tovarno hranil v Pragi VIII., rokopisi pa na Zofko Kveder-Jelovšek, Zagreb, Ilica 41.

Taborski. Dobre vežbe ali vendar — samo vežbe. — **Boleslav.** Nekako v strahu sprašujete: „... jaz naj bom narave pesnik — kralj?“ — Nikar se ne bojte, ljubezen ne dela kraljev — še pesnike le redkokdaj. — **Zdravič.** Eno objavim. — **Sotrudnike** prosim, da pišejo čitljivo, stavci so Čehi! — **Ugankarji** bi se zopet lahko malo oglasili. Zaloga mi pohaja. Dobrodošle so kratke in dovtipne uganke, ki seveda niso bile še nikjer natisnjene.

VSEBINA: ST. POLJANEC: Romanca. — IVAN ČESNIK: Pesmonoša tone. — CVETKO ZDRAVIČ: Potnikovo slovo. — FRAN NEUBAUER: Simonu Gregorčiču v spomin. — ZOFKA KVEDER JELOVŠEK: Dve črtici. — KRISTINA: Prosijo, vabijo ... — JANKO LAVRIN: Adjunkt Grivar. — IVAN STUKELJ: Ugonobljeno življenje. — Uganke.

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: F. Vydra v Pragi VIII.

Tisk firme Binko in Zika v Pragi II., Vodičkova ul. 22.

Za **=====**
=====
 = vroče dni!

Ugasi žejo in ne
 otrudi tako, kakor
 pivo.

Zdrava pijača!

**Šumeči
 limonadni
 bonboni**

„AMBO“

Škatulja s 50 komadi 2 K

„S SIDROM“

Škatulja s 50 komadi 2 K

POSKUSITE!

Celo kolekcijo svojih izdelkov pošljamo in dajemo:

1 stekleničico juhnega pridatka	K	— 40
5 juhnih konzerv, gobova grahova, riževa, lečna in rezančna „		1 50
Oblati (6 vrst)	„	— 62
Šnmeči bonboni „Ambo“ in s „Sidrom“	„	— 32
Buhtin	„	— 10
zavijanje in zaboječek	„	— 20

Skupaj K 3 14

Poštino plačamo mi tukaj in jo zaračunimo.

Vydrova tovarna hranil

Praga VIII.

(C. k. poštni urad, Praga 22.)

3 v znamka,
 če na drugi
 strani razven na-
 ročila ni pripri-
 sane nikake pri-
 pombe,
 sicer pa 5 vin.

Blagovollte porabiti pri naročanju!

Pripravno steklenico

za Vydrovo žitno kavo priporočamo vsem svojim gg. odjemalcem. Ima zabrušen zamašek, tako da se v nji kava v doglednem času sploh ne izdiši. A gre vanjo skoro cela poštna pošiljatev, ker drži 8 litrov.

To steklenico dajemo za tovarniško ceno: **2 K 20 v**, zabojček 48 v, poštnino pa tu plačamo in si jo zaračunamo.

Polne steklenice ni mogoče pošiljati, ker bi se razbila.

Cena za Vydrovo žitno kavo se razume že s poštnino vred.
Ostale svoje izdelke pošiljamo le takratn poštnine prosto, če se
jih vzame vsaj za K 6.—.

Blagovolite porabiti pri naročanju!

Dne

Pošljite na moj naslov 5 kg
Vydrove žitne kave za 4 K 50 v
s poštnino vred in brez povzetja.

Dalje mi pošljite:

Ime:

Stan:

Kraj:

Pošta: